

חינוך לחיים

יום הכיפורים

ביומא פ'ה מובאים דברי רבי עקיבא 'אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנא' 'וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם'

והמעניין הוא שהאימרא הקודמת למימרא זו היא דרשת ראב"ע 'מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו – עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחברו אין יוהכ"פ מכפר עד שירצה את חברו וצריך להבין את הקשר והסמיכות בין שני המאמרים האלו!

בביאור העניין נראה שישנם שתי מיני בחינות בהנהגת השי"ת עם ישראל. יש הנהגה של בחינת 'מלך' ויש הנהגה בבחינת 'אבא'. ר' לייב חסמן זצ"ל היה אומר שההבדל בין מלך לאבא הוא שהמלך תמיד 'יכול' לעזור אבל לא תמיד 'רוצה', ואילו אבא תמיד 'רוצה' לעזור אבל לא תמיד יכול. ולכן אנחנו צריכים להשתדל שהקב"ה יתחייס אלינו בהנהגה של אבא, ויהיה לו את ה'רצון' לחוס ולרחם עלינו. והדבר תלוי בנו!! אנחנו יכולים להביא ולמשוך עלינו את ההנהגה שהיא בבחינת 'אב'

כיצד?? על ידי שאנחנו נגביר ונחזק את אהבתינו להשי"ת בבחינת 'בנים' ועי"ז השי"ת ירחם עלינו כרחם אב על בנים. איך עלינו לבטא את האהבה שלנו להשי"ת בבחינת בנים? עלינו להתבונן מהי הבחינה של 'בן' שמעוררת שמחה גדולה אצל ה'אבא'. אבא – לא יכול לסבול שהבנים שלו לא מסתדרים ביניהם. הצער הכי גדול שיכול להיות לאבא הוא בראותו את בניו רבים זה עם זה. ומאיך הדבר שהכי משמח את האבא הוא כשרואה איך האהבה והאחוה, השלום והרעות שוררים בין בניו.

ולכן הסמיכו את שני המימרות ביומא, עבירות שבין אדם לחברו אין יוהכ"פ מכפר עד שירצה את חברו ואז זוכים לבחינת 'אב' וכמו זדרש ר"ע 'לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים. אחרי ה'רצה את חברו' אפשר להשיג התייחסות של 'אביכם שבשמים' – ולכן כ"כ חשובה העבודה של אהבת הבריות בימים הללו. הקשר עם האבא מושפע מן הקשר בין הבנים. וכן הקשר בין הבנים עצמם מושפע מהקשר עם האבא. 'ואהבת לרעך כמוך אני ה' – מה כוונה 'אני ה'? מבאר ר' אייזיק זצ"ל הפס' בא להסביר מהי הסיבה לכך שאין האהבה והאחוה שוררת בין אנשים, דהו מפני שאין מרגישים וחשים את הרגש האמיתי שבני אב אחד אנחנו, וממילא אנשים אחים אנחנו. אני ה' פירשו – שמכיוון שהקב"ה הוא 'אבינו' ואנחנו 'בניו' – בנים משותפים לאותו האב, ממילא מתחזקת אחוות האחים, והאהבה אחד לשני מתגברת. ואזי הקב"ה מצפה מאיתנו לאהוב אחד את השני ולדאוג לטובתו של השני, ובמיוחד אם אחינו אינו מתנהג כשורה וגורם במעשיו לצער ועוגמת נפש לאבינו שבשמים, הקב"ה מצפה שנשתדל עבורו ונתאמץ להחזירו למוטב.

ודבר זה מרומז בקנייני התורה שהקנין של 'אוהב את הבריות' מופיע אחרי 'אוהב את המקום' ופירש ר' יעקב מעמדן שיש אנשים ש'אהבת המקום' יכולה לגרום לשנוא אותם, והכוונה כלפי אלו שאינם עושים את רצונו של מקום, ועליהם אומר התנא שמחוייבים אנו ב'אוהב את הבריות'. כי דווקא להם הקב"ה מצפה מאיתנו שנדאג לטובתם הרוחנית של הבנים הללו ונחסוך מאבינו שבשמים את הצער שיש לו מהם.

צא ולמד את אשא מוסרים בשם הסבא מקלם שביאר מדוע העניין הראשון בפרשת משפטים הוא פרשת עבד עברי של מכורו ב'ד בגניבתו ושאלו דווקא בזה להתחיל? לא ראוי להתחיל באנשים גומלי חסדים וכד'? ואמר הסבר מקלם דווקא מכיוון שהתורה נתונה מהקב"ה ואנחנו בניו – ואם לאב יש בן גנב בין בניו, הרי כל מחשבותיו וכל דאגותיו הן על הגנב ומחפש עצות איך להיטיב את דרך בנו הגנב, כי לבניו הטובים אין לו מה לדאוג – לכן תיכף בהתחלת משפטים מחפש הקב"ה עצות לבנו הגנב.

ויתכן להסביר שלפיכך בתחילת התקדש יום הכיפורים 'אנו מתירים להתפלל עם העבריינים' ומראים עי"ז דאגה ואהבה לבניו של הקב"ה ועי"ז הקב"ה ירחם עלינו כרחם אב על בנים.

וכך בתפילה המיוחדת של רבי אלימלך מליז'ענסק המדופס במחזורים קודם תפילת שחרית כתוב 'אדרבה תן בלבנו שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונם... ותחזק התקשרותינו באהבה אליך' וצ"ב מה הקשר בין התחזקות בעניינים שבין אדם לחברו להתקשרות באהבה אליך? ולדברנו מובן, שעאשר אוהבים אחד את השני זה משמח את הקב"ה כל כך וממילא גורם להתחזקות הקשר בינינו ובין הקב"ה ומגדיל האהבה.

כאשר נראה להקב"ה כמה אנחנו אוהבים אותו והביטוי המעשי לכך יהיה באהבת אחים הנ"ל או אז נזכה למחילה, סליחה וכפרה!!

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com